

FERULA MOSCHATA ЎСИМЛИГИ ЭКСТРАКТИНИНГ IN VIVO ШАРОИТИДА ҲАЙВОНЛАР ЖИСМОНИЙ ФАОЛИЯТИГА ТАЪСИРИ

^{1,2}Мажидова Г.Д., ³Солиев А.Б.

¹Республика спорт тиббиёти илмий-амалий маркази

²Тошкент тиббиёт академияси

³Тошкент шаҳридаги Турин политехника университети

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10684015>

Тадқиқотнинг долзарблиги: Узоқ муддатли жисмоний меҳнат билан шуғулланиш даврида, организмнинг ҳалокатли ўзгаришларига олиб келмайдиган ўсимлик манбаларининг фармакологик хусусиятларини илмий тадқиқ қилиш, организмнинг функционал ҳолатини яхшилаш, унинг иш фаолияти ва функционал захираларини тиклаш масалаларини ўрганиш ҳозирги пайтдаги фармакологик соҳанинг муҳим жабҳаларидан бири ҳисобланади.

Ишдан мақсад: *Ferula moschata* ўсимлиги экстрактивнинг in vivo шароитида ҳайвонларнинг жисмоний фаоллигига ва мувозанатни мувофиқ ушлаб туришига бўлган таъсирларини ўрганишдан иборат.

Тадқиқот материаллари ва усуллари: *Ferula moschata* ўсимлигининг спиртли экстракти, Элеутерококк препарати, жинсий вояга етган, тана вазни 180-210 гр бўлган, эркак жинсли 74 та лаборатория оқ каламушлари.

Олинган натижалар: Тажрибаларда ҳайвонларни ҳар бир синама учун тўртта: 1- назорат, 2-*Ferula moschata* экстрактивнинг 100 мг/кг; 3-гуруҳ *Ferula moschata* экстрактивнинг 200 мг/кг; 4-гуруҳ Элеутерококк экстракти 200 мг/кг дозада берилган ҳайвонлар гуруҳига бўлиб ўрганилди. *Ferula moschata* экстрактивнинг дозаларини ўткир заҳарлилик бўйича ўтказилган синов натижаларидан келиб чиққан ҳолда танлаб олинди. Тажриба гуруҳи ҳайвонларига 14 кун давомида тадқиқ қилинаётган намуналар, назорат гуруҳи ҳайвонларига эса экстракт ўрнига тоза сув берилиб, тажрибанинг 1-, 7- ва 14-кунларида уларнинг жисмоний фаолликларига таъсири қуйидаги тестлар орқали ўрганилди: 1. Ҳайвон мушакларининг кучини баҳолашда “Панжанинг ушлаш кучини синаш” тести; 2. Каламушларнинг мувозанатни ушлаб туришда ва умумий чидамлилиқ фаоллигини ўрганиш учун «Rota-rod» синамаси; 3. Айланувчи ғилдирак. Бунда ҳайвонларнинг жисмоний ҳаракат фаоллиги ўрганилди.

Хулоса: Панжанинг ушлаш кучини синаш тестида *Ferula moschata* экстракти 100 ва 200 мг/кг дозаларда каламушларга 14 кун давомида берилганда, олд панжаларнинг ушлаш кучи тажрибанинг 1-кунида таъсирга эга бўлмаган бўлса-да, 7- ва 14- кунларида эса ҳайвонларнинг фаолликлари ортиб бориб назоратдан статистик ишонарли фарқларга эришди. Бунда олинган натижалар қиёслаш учун олинган Элеутерококк фармакопее препаратининг 200 мг/кг дозаси киритилган ҳайвонлар гуруҳига яқин кўрсаткичларга эга бўлди.

«Rota-rod» координацияси тестида *Ferula moschata* экстракти 100 ва 200 мг/кг ва қиёсий Элеутерококк препарати эса 200 мг/кг дозаларда киритилганда, каламушларнинг мувозанат ҳаракат фаоллиги назорат гуруҳига қараганда юқори бўлди, лекин статистик ишонарли фарққа эришмади.

Тажриба каламушларининг айланувчи ғилдиракдаги ҳаракат фаоллиги тадқиқотнинг 7- ва 14-кунларида *Ferula moschata* экстрактивнинг 100 ва 200 мг/кг,

Элеутерококкнинг 200 мг/кг дозалари берилган ҳайвонларнинг ғилдиракдаги айланишлар сони назорат гуруҳига нисбатан ортиб, мос равишда статистик аҳамиятли фарқларга эришди.

Дастлабки олинган тажриба натижалари, тадқиқ этилаётган *Ferula moschata* ўсимлигининг спиртли экстракти *in vivo* шароитида ҳайвонларнинг жисмоний фаоллигига ижобий таъсир этишини кўрсатди. Ҳозирда тажрибалар давом эттирилмоқда.